

התוכנית של צבי אקשטיין לעידוד הצמיחה: להתמקד בתעסוקה בעשירונים התחתונים

מכון אהרן למדיניות כלכלית, בראשות אקשטיין, לשעבר המשנה לנגיד, מציע למדינה להתמקד בשנים הקרובות בעובדים שלא בחרו בלימודים אקדמיים, להעצים את התעשייה המסורתית, להרחיב את מס ההכנסה השלילי ולהפסיק להנפיק אישורים לעובדי בניין וחקלאות • בתחום הדיור מוצע להעביר קרקעות לא מתוכננות לרשויות מקומיות, לתאם בין תוכניות המתאר ולעודד רשויות להרחיב שטחי מגורים במקום מסחר ותעשייה

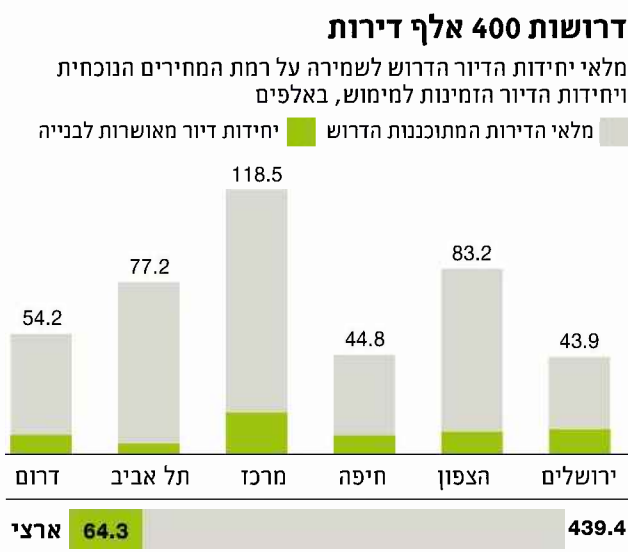
תב בתוכנית. "בדרך זו תגדל האפי קטיביות של הורדת המחירים". על פי אנשי מכון אהרן, ההגיי רה המתמשכת למרכז בארץ גרמה להידלדלות הפריפריה, ונוצרה תלות בין מחירי הדיור בתל אביב למחירי הדיור בפריפריה. לפי כך, הגדלת היצע הדיור במרכז אמורה להביא לירידת מחירים גם בפריפריה.

התוכנית מאבחנת בעיות גם במבנה ההוצאות וההכנסות של הרשויות המקומיות, שצריכות כיום להשתמש בארנונה שהן מקבלות מעסקים כדי לממן שירותים למי שקי בית – ולכן מעדיפות הוספת שטחי תעסוקה על פני שטחי מגורים. לשם כך מוצע להעניק תקציב ממשלתי לרשויות המקומיות, שייעוד אותן להוסיף שטחי דיור מבלי לפגוע בשירותים לתושבים או להיקלע לגירעונות.

נקודה נוספת נוגעת לרשות מקרקעי ישראל. לדעת מחברי המסמך, אין הצדקה כלכלית שה בעלות הכלכלית והיזומות לפיתוח עירוני תופקד בידי הרשות, ולכן היא צריכה להעביר קרקעות לא מתוכננות לרשויות מקומיות ולייזמים שיפתחו אותן. מהצד השני, יוצמד לקרקעות האלה מס רכוש, שידרבן את פיתוחן המהיר.

עוד מציעה התוכנית לתאם בין כל תוכניות המתאר המקומיות והארציות, ולהוסיף קרקעות המיועדות למגורים, תוך שמירה על קרקעות תכנון ועל שטחים ירוקים; לעודד התחדשות עירונית, באמצעות הקמת יחידה מרי כזית שתייעל את הביורוקרטיה; לתעש את הבנייה למגורים, כדי לקצר את משך הבנייה; ולקדם אורבניזציה של יישובים ערביים, לרבות בנייה רוויה והקמה של מוד קדי תעסוקה ותשתיות.

חלק מהנושאים נמצא בטיפול על ידי הצוות שמינה כחלון לטיי פול במשבר הדיור. נושא התכנון הוא מהמטרות המרכזיות של ראש מינהל תכנון, בינת שורץ, אם כי טיפולה בנושא מעורר ביקורת רבה; גם כחלון מצא שיש בעיות קשות במגוון שיווק הקרקעות של רשות מקרקעי ישראל, אך הוא מטפל בו בצורה שונה מהמליצות הצוות; וצוות לבריכת בעיות הדיור במגזר הערבי הגיש באחרון נה שורת המלצות לטיפול בבעיות, שתואמות במידה רבה את עקרונות התוכנית של מכון אהרן.

מקור: מינהל התכנון ועיבודי סכום אהרן ומכון בית גלובל לחקר הנדל"ן

לדבריו, "מרבית המדינות המפותחות, בהן שוודיה, אוסטרליה, שווייץ ודנמרק, מנהלות מדיניות רפורמט מסודרת גם בשוק העבודה והפריון. בתחומי ההכשרה המקצועית למשל, הן מתקדמות ממדינת ישראל בעשרות שנים".

תיאום בין כלל תוכניות המתאר

בתחום הדיור, כותבי התוכנית מזהירים כי המדיניות שנוקטת שר האוצר, משה כחלון – להגדיל את מיסוי המקרקעי על משקיעים ולשווק קרקעות במחירים מופחתים במסגרת מבצעי מחיר למשתכן – לא תוריד את מחירי הדיור, ואולי תורם לעליית מחירי דיור. עליית מחירי הדיור, טוענים מחברי התוכנית, נובעת ממגבלות על היצע הקרקעות המיועדות לבנייה זמינה, ולפיכך צעדים בתחום המיסוי ושיווק הקרקעות, שלא יטפלו בבעיות שורשיות של התחום, ולא יגדילו את ההיצע, לא ישנו את הדברים.

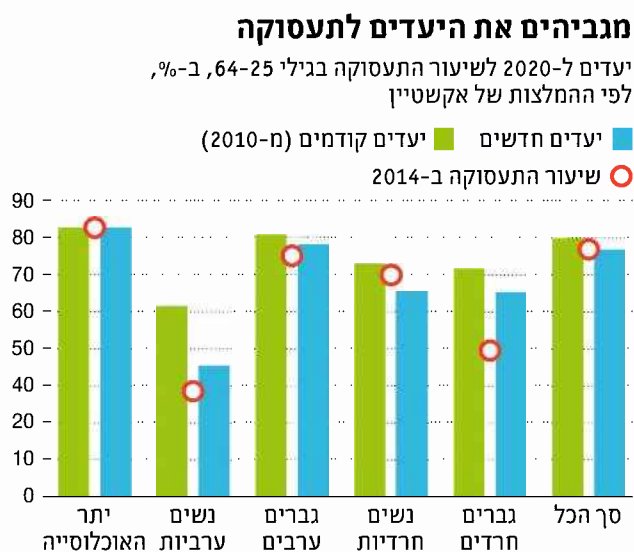
צוות מחברי התוכנית איבחנו כמה כשלים בשוק הדיור בישראל, ובהם ירידה תלולה של המחירים ככל שמתרחקים מתל אביב. פערי המחירים הם עדות לנגישות הקשה לאזור המרכז ולבעיות נגישות אף בתוך המרכז. "כדי למנוע את גורש הכבישים, המאריך את זמן הנסיעה למרכז, כל רפורמה שמטרתה הגדלת היצע הדיור למגורים סביב המרכז צריכה להיות מלווה בתכנון תשתיות להסעת המונים בהיקף המותאם לגידולו של ההיצע", נכח

צילום: עופר וקנין

פרופ' צבי אקשטיין: "מרבית המדינות המפותחות, בהן שוודיה, אוסטרליה, שווייץ ודנמרק, מנהלות מדיניות רפורמט מסודרת גם בשוק העבודה והפריון. בתחומי ההכשרה המקצועית, למשל, הן מתקדמות ממדינת ישראל בעשרות שנים"

רישיון בכל ענפי השירותים, שכן העסקתם דוחקת את רגליהם של חלק מהעובדים הישראלים משוק העבודה, וגורמת לירידת שכר". אקשטיין התייחס גם לתקציב המדינה המתגבש בימים אלה, ואמר כי "הלחץ התקציבי בי הקיים לא משאיר לממשלה תקציב משמעותי לביצוע רפורמות. האסטרטגיה שגיבשנו במכון ממליצה להקצות תקציב מיוחד המיועד לרפורמות, כשהמרכיבים שבהן יתמקדו בהעלאת הפריון וצמצום העובדים".

מקור: הלמ"ס ועיבודי מכון אהרן

קה והפריון, בעיקר בשני העשירונים התחתונים, כוללים רפורמה המיועדת למי שאינם בותרים בלימודים אקדמיים – 54% ממסיימי התיכון. לפי התוכנית, נדרש לשם כך "מע" רך של מכללות טכנולוגיות לא אקדמיות, במימון ממשלתי, בדומה למערך ה-Community Colleges בארה"ב". במקביל יש לטפל בהגמשת ההכשרות מברי גרים, ולתמרץ חברות להשקיע בהון אנושי כתנאי לקבלת הכשרות במסגרת האגף להכשרה מקצועית של מערך הכלכלה. המטה היא לעודד הכשרה מקצועית לא-אקדמית שתותאם לצורכי השוק, ותשלב פעילות של מערך הכלכלה ומעסיקים.

התוכנית מתייחסת גם למס ההכנסה השלילי ככלי להעלאת ההכנסה. "הגדלת התקציב למס הכנסה שלילי ב-0.8 מיליארד שקל תביא לחילוצן של כ-30 אלף נפשות מעוני", נכתב – ולכן מור מלץ להרחיבו.

מכיוון שהלא-אקדמאים עובדים בעיקר בענפי התעשייה המסורתית, התוכנית ממליצה לפעול להעצמתה – בראש ובראשונה באמצעות השקעה במחקר ופיתוח ועידוד חדשנות, שאמורים להוביל להעלאת רמות השכר. כדי לא לפגוע בתעשייה הזאת, מוצע שלא להתנות את קבלת הטבת המס לתעשייה ביצוא, "משום שהתניה כזאת מביאה לפערים בהשקעה, לפערים בפריון, וכפועל

טלי חרות-סוסור ואריק מירובסקי

צמיחה גבוהה ובה קיימא לאורך שנים היא יעד אפשרי, אם ייושמו כמה עקרונות חשובים בתחומים המאתגרים כיום את המשק – כך קובעת תוכנית למדיניות התקציב לחמש השנים הקרובות שגיבשו פרופ' צבי אקשטיין, לימור דהן ותמיר קוננו ממרכז אהרן שבמרכז הבינתחומי מי הרצליה. התוכנית תוצג היום בכנס שעורך המכון.

התעסוקה והדיור הם שני נדבכים מרכזיים בתוכנית – הקובעת כי נדרשות בהם רפורמות משמעותיות. בתוכנית אמנם אין רעיונות בולטים שלא נשמעו בעבר, אבל ריכוזם ושרטוט קשרי הגומלין ביניהם יוצרים תמונה ברורה של צרכים מול אפשרויות.

לחץ עשרות אלפי אזרחים מעוני

בנושא התעסוקה, התוכנית מציעה להתמודד עם העשירונים העניים של שני העשירונים בע"ל ההכנסה הנמוכה ב-10% מעל הפריון הממוצע במשך עד 2020 – מה שיביא לכך שגם השכר של שני העשירונים התחתונים יעלה בשיעור דומה. לדברי אקשטיין, ראש מכון אהרן למדיניות כלכלית ודקאן בתי הספר למינהל עסקים ולכלכלה במרכז הבינתחומי הרצ"ליה, "האתגר המרכזי בייצור תעסוקה הוא העלאת הפריון של התעשייה התחתונה, למטרה לייצר תעסוקה איכותית לאוכלוסייה בעשירונים הנמוכים. הממשלה צריכה להציב יעד לאומי ולהעלות משמעותית את הפריון בחמישון התחתון מעבר לעלייה הממוצעת – ויש לדאוג שזה יתבטא בעליית שכר".

בשלב ראשון מציעה התוכנית לנתן את יעדי שיעור רי התעסוקה שקבעה ב-2010 הוועדה למדיניות התעסוקה בראש בראשות אקשטיין, שהיה אז המשנה לנגיד בנק ישראל, ל-2020. כך למשל, נשים חרי דיות כבר עברו את היעד, כמו גם האוכלוסייה בגילאי 20-24 (כנראה בשל הכללת חיילים בספירת העובדים). לעומת זאת, שיעורי תעסוקת הגברים החרידים והנשים הערביות עדיין נמוכים (ראו תרשים). הכלים להעלאת התעסוקה